

Rovnokřídlí (Orthoptera) lokality Na Skřivánku v k.ú. Jiřín v okrese Jihlava

Václav Křivan

2024

Rovnokřídlí (Orthoptera) lokality Na Skřivánku v k.ú. Jiřín v okrese Jihlava

Ing. Václav Křivan

2024

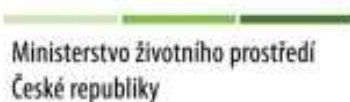
Obsah

1) Úvod	3
2) Metodika	3
3) Charakteristika a poloha lokality	3
4) Výsledky	6
5) Literatura	10
6) Fotodokumentace	10

Řešitel: Ing. Václav Křivan, ZO ČSOP Kněžice, e-mail: vaclav.krivan@chaloupky.cz

Titulní stránka: Kobyłka hnědá *Decticus verucivorus*, foto V. Křivan

Průzkum byl realizován v rámci projektu Pobočky České společnosti ornitologické na Vysočině (projekt č. 132424), který byl v roce 2024 finančně podpořen programem Ochrana biodiverzity, což je národní program Českého svazu ochránců přírody financovaný Ministerstvem životního prostředí ČR a spolufinancován Nadačním fondem Veolia. Děkujeme.

O lokalitu Na Skřivánku pečuje Pozemkový spolek Gallinago při Pobočce České společnosti ornitologické na Vysočině. Lokalita byla vykoupena Českým svazem ochránců přírody v rámci sbírky Místo pro přírodu.

1) Úvod

Lokalita Na Skřivánku leží v centrální části Kraje Vysočina západně od města Jihlavy. Inventarizační průzkum rovnokřídlých probíhal v roce 2024 za účelem zmapování výskytu druhů této taxonomické skupiny na lokalitě a získání podkladů pro péči o zdejší biotopy a případné obnovní zásahy.

2) Metodika

Rovnokřídlí byli zjišťováni individuálním odchycem a vyhledáváním stridulujících jedinců při pomalém systematickém průchodu území, některé plochy byly smýkány. Individuální odchyt dovoluje stanovení pouze relativních hodnot abundance, je však velmi efektivní při snaze o získání maximálně úplného soupisu druhů daného území. Metoda umožňuje zohlednit ekologické aspekty všech potenciálních druhů. Odchycení jedinci byli většinou po determinaci vypuštěni zpět na lokalitu, v případě obtížněji určitelných druhů byl sebrán dokladový materiál.

Průzkum probíhal v období června až září a lokalita byla navštívena 1x měsíčně.

Vysvětlivky k tabulkám a použitým zkratkám:

§ – zvláště chráněný druh dle Vyhlášky č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů: **§§§** – kriticky ohrožený, **§§** – silně ohrožený, **§** – ohrožený

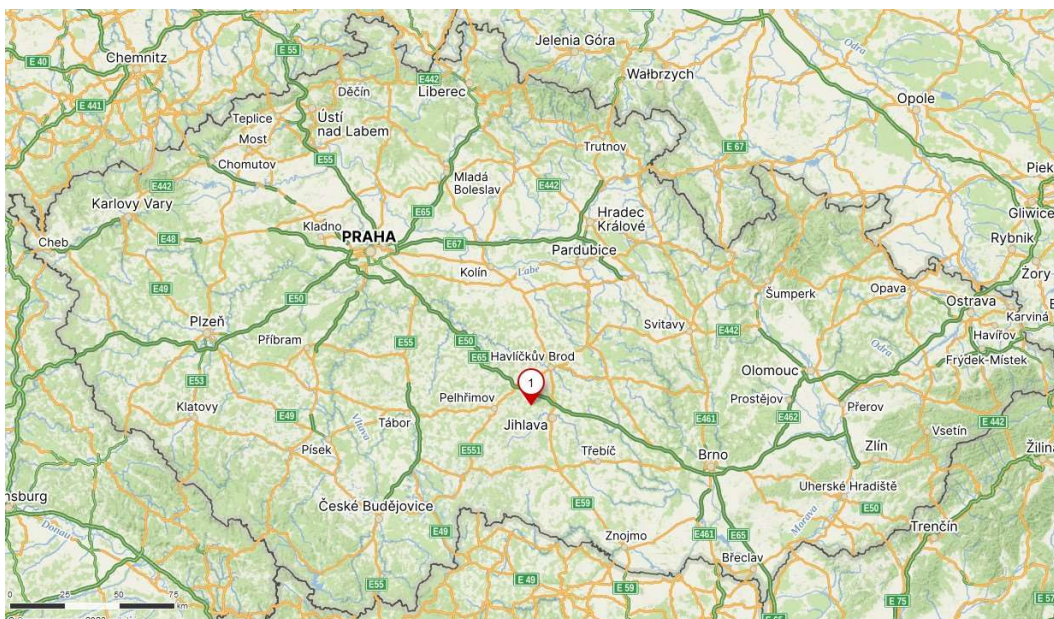
CS – Červený seznam bezobratlých ČR (HEJDA et al. 2017) a Červený seznam biotopů ČR (CHYTRÝ 2020): **CR** – kriticky ohrožený, **EN** – ohrožený, **VU** – zranitelný, **NT** – téměř ohrožený, **LC** – nejméně dotčený

Výskyt druhu: **1** – hojný, **2** – vzácný

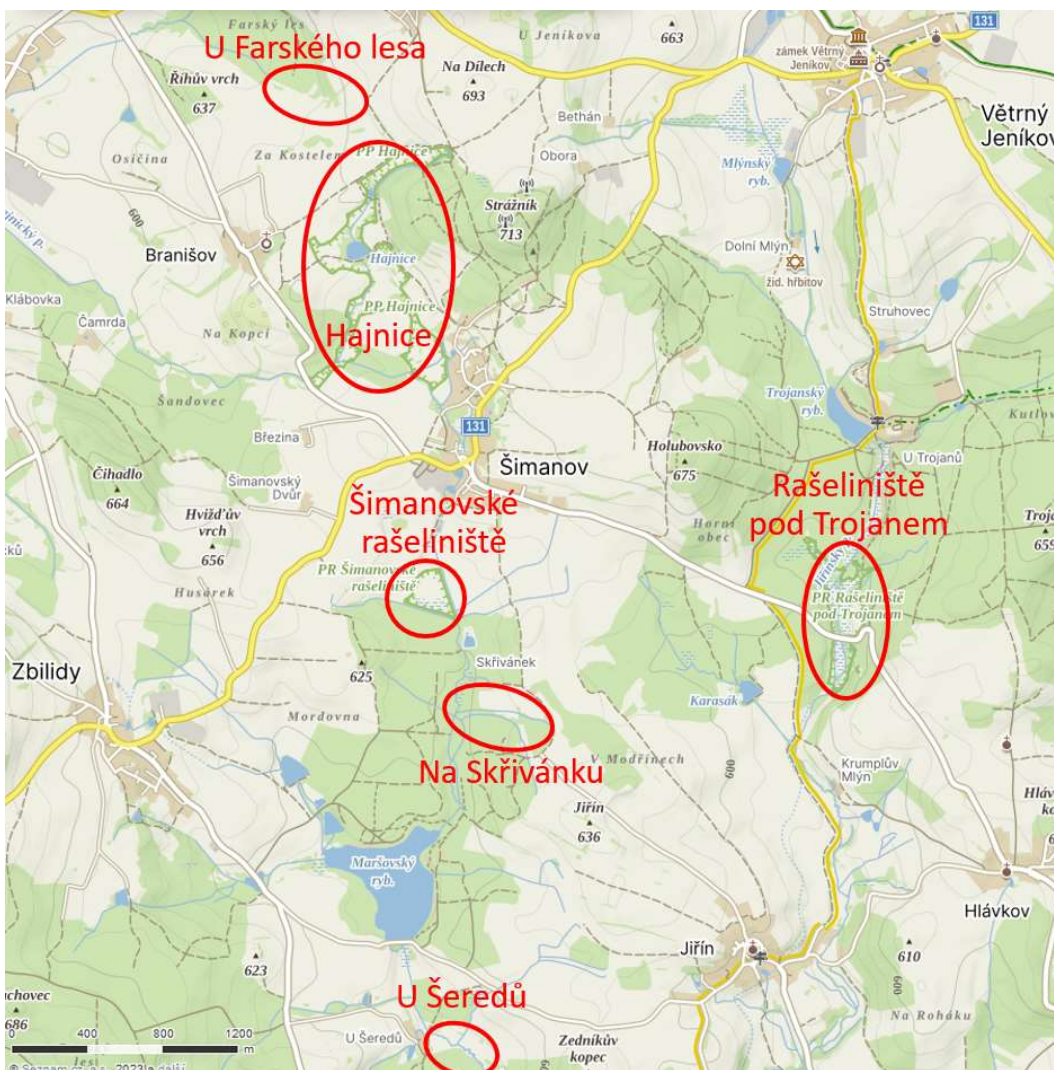
3) Charakteristika a poloha lokality

Název:	Na Skřivánku
Kraj:	Kraj Vysočina
Okres:	Jihlava
Obec:	Vyskytná nad Jihlavou
Katastrální území:	Jiřín
Lokalizace:	cca 1,5 km SZ od Jiřína
Výměra:	12,7 ha
Nadmořská výška:	596 – 613 m n. m.
Mapovací kvadrát:	6558d
Kategorie ochrany:	Pouze části jako významné krajinné prvky (VKP) ze zákona (vodní tok, niva, les), v rámci územního systému ekologické stability (ÚSES) lokalitou prochází v jihovýchodní části regionální biokoridor (RBK), na jihozápadě zasahuje svým okrajem lokální biocentrum (LBC) a západním okrajem prochází lokální biokoridor (LBK), v územním plánu jsou některé části vymezeny jako plochy přírodní nebo smíšené přírodní.

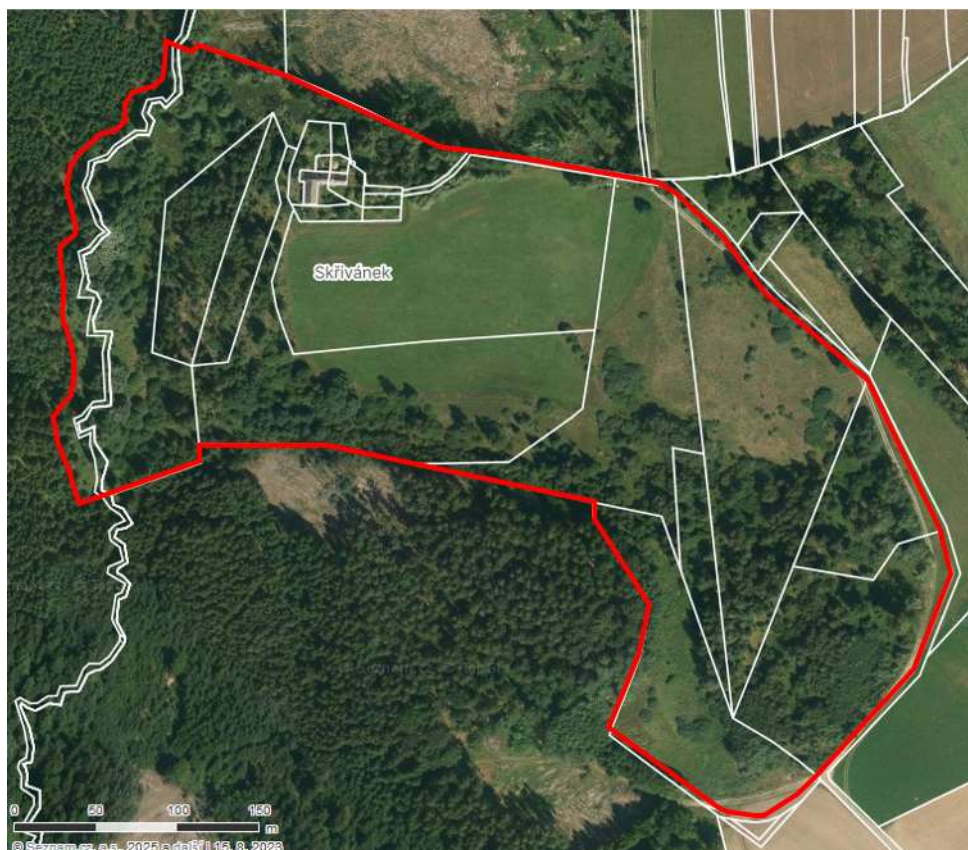
Obr. 1: Orientační poloha lokality v rámci ČR (www.mapy.cz).

Obr. 2: Poloha lokality a znázornění významných rašelinistních lokalit v okolí (www.mapy.cz).

Obr. 3: Vymezení lokality na leteckém snímku (www.mapy.cz).

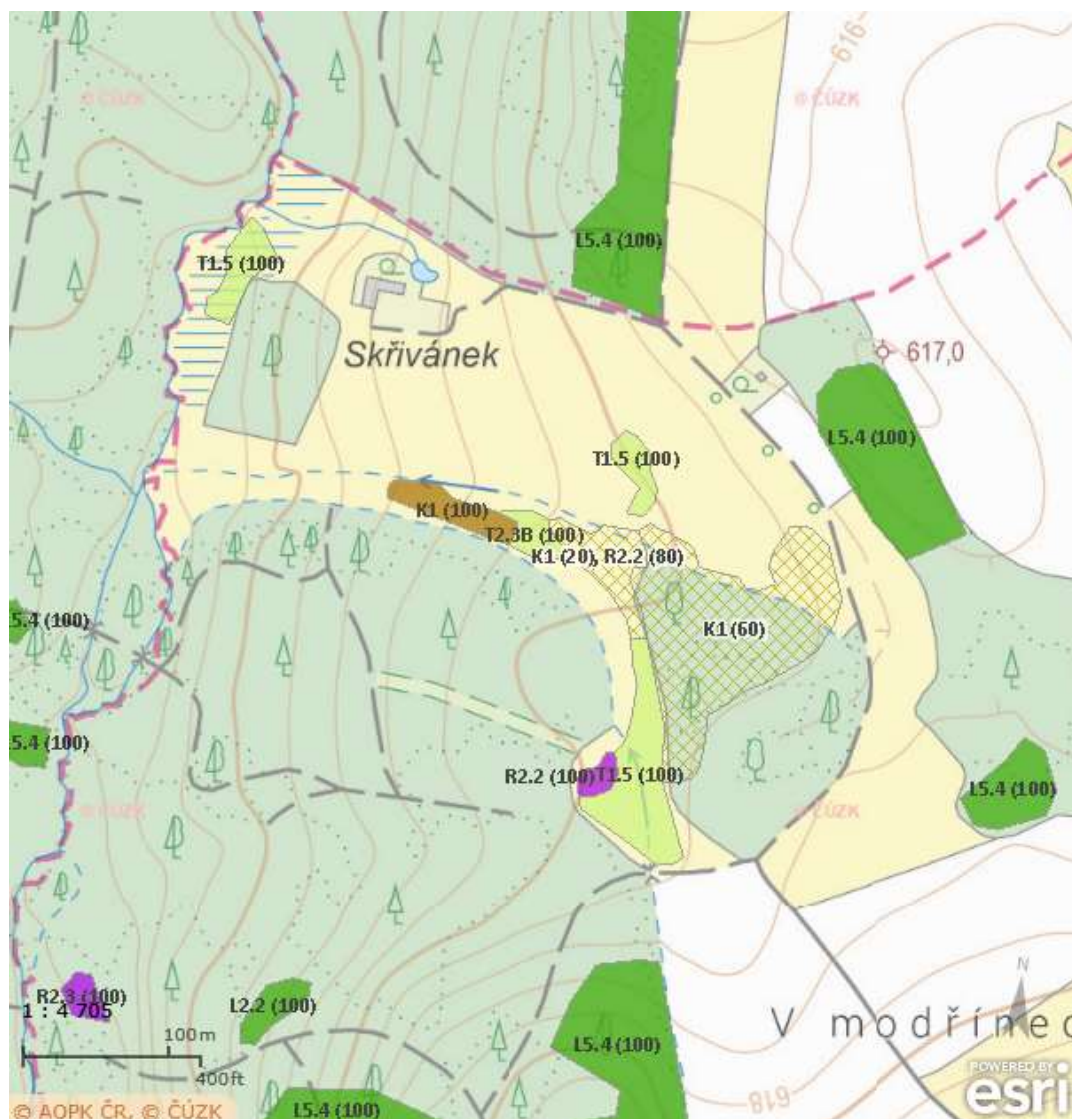

- Klima:** Klimatická oblast mírně teplá, podoblast MT3 (QUITT 1971)
- Geomorfologie:** Soustava: II – Česko-moravská soustava
Podsoustava: IIC – Českomoravská vrchovina
Celek: IIC-1 – Křemešnická vrchovina
Podcelek: IIC-1D – Humpolecká vrchovina
Okrsek: IIC-1D-5 – Vyskytenská pahorkatina
(DEMEK et MACKOVIČIN 2006)
- Geologie:** nivní sediment, kamenitý až hlinito-kamenitý sediment, migmatit, granit
(ČGS 2015)
- Pedologie:** glej fluvický, glej histický, pseudoglej, kambizem oglejená dystrická
(ČGS 2012)
- Biogeografie:** Biogeografická oblast: Kontinentální
Biogeografická podprovincie: 1 – Hercynská
Bioregion: 1.46 – Pelhřimovský
Biochory: 5Do – Podmáčené sníženiny na kyselých horninách 5. v.s.
5PS – Pahorkatiny na kyselých metamorfitech 5. v.s.
(CULEK et al. 2005, 2013)
- Fytogeografie:** Fytogeografická oblast: M – Mesofytikum
Fytogeografický obvod: M1 – České mesofytikum
Fytogeografický okres: 67 – Českomoravská vrchovina (BÚ ČSAV 1987)
- Potenciální přirozená vegetace:** Biková bučina (*Luzulo-Fagetum*) (NEUHÄUSLOVÁ et al. 1997)
- Přírodní lesní oblast:** 16 – Českomoravská vrchovina (Vyhláška MZe č. 83/1996 Sb.)

Ekosystémová a biotopová charakteristika: Z vegetačního pohledu se jedná o značně degradovaný komplex luční až mokřadní vegetace v různě pokročilém stádiu sukcese. Přírodní společenstva na lokalitě reprezentují vlhké až střídavě vlhké louky a lada, které jsou až na plošně nevelké okraje koseného kulturního porostu dlouhodobě bez péče. V minulosti se pravděpodobně jednalo o mozaiku podhorských a horských smilkových trávníků svazu *Violion caninae*, vlhké pcháčovité louky sv. *Calthion palustris* a mírně kyselá rašeliniště a rašelinné louky sv. *Caricion canescenti-nigrae*. Aktuálně se na lokalitě nacházejí jen v různé míře degradované porosty sv. *Violion caninae* a sv. *Calthion palustris* z větší části zarostlé mokřadními vrbinami sv. *Salicion cinereae* a náletem dřevin. Také zdejší lesní porosty mají víceméně kulturní charakter, jsou z části odtěžené a tvoří je porosty různých druhů dřevin (EKRTOVÁ 2024). V rámci Mapování biotopů ČR (HÁRTEL et al. 2009) a jeho aktualizací zde byly vymapovány některé ohrožené přírodních biotopy (viz obr. 4), přičemž aktuální hodnocení v roce 2024 již nepotvrdilo přítomnost biotopu Nevápnitá mechová slatiniště (R2.2), neboť tyto plochy již značně podlehly degradaci (viz obr. 5, EKRTOVÁ 2024).

Obr. 4: Přírodní biotopy na lokalitě a v jejím okolí vymapované v letech 2007–2023 (webgis.nature.cz). V závorce je uvedena kategorie ohrožení podle Červeného seznamu biotopů ČR (CHYTRÝ 2020).

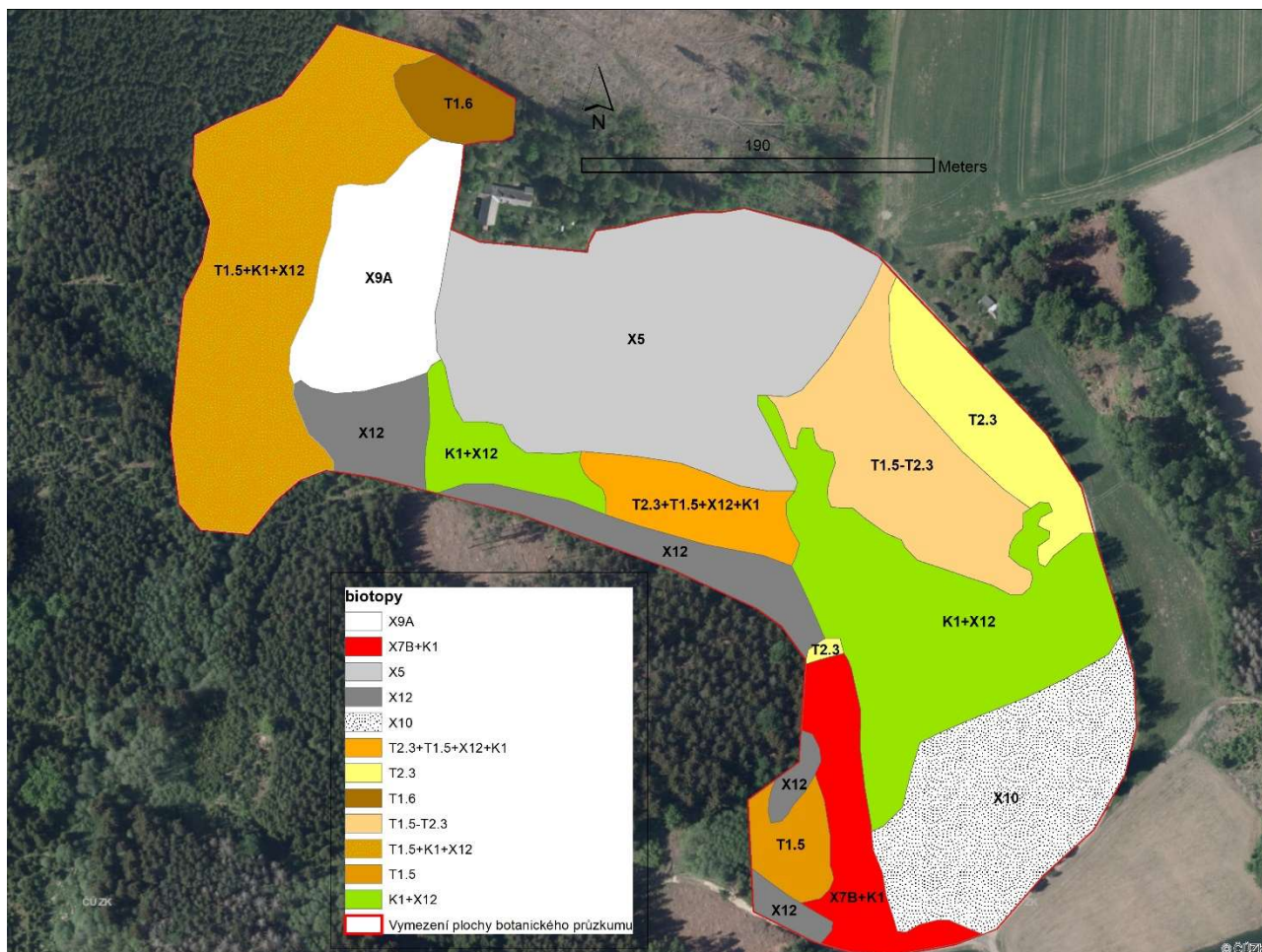
- R2.2 – Nevápnitá mechová slatiniště [VU]
- R2.3 – Přečtová rašeliniště [EN] (okolí lokality)
- K1 – Mokřadní vrbin [VU]
- T1.5 – Vlhké pcháčovité louky [NT]
- T2.3B – Podhorské a horské smilkové trávníky bez výskytu jalovce obecného (*Juniperus communis*) [NT]
- L2.2 – Údolní jasanovo-olšové luhy [NT] (okolí lokality)
- L5.4 – Acidofilní bučiny [LC] (okolí lokality)

Obř. 5: Biotopy na lokalitě vymapované v roce 2024 (EKRTOVÁ 2024).

V závorce je uvedena kategorie ohrožení podle Červeného seznamu biotopů ČR (CHYTRÝ 2020).

- K1 – Mokřadní vrbiny [VU]
- T1.5 – Vlhké pcháčově louky [NT]
- T1.6 – Vlhká tužebníková lada [NT]
- T2.3 – Podhorské a horské smilkové trávníky [NT]
- X5 – Intenzivně obhospodařované louky
- X7B – Ruderální bylinná vegetace mimo sídla, ostatní porosty
- X9A – Lesní pasky s nepůvodními jehličnatými dřevinami
- X10 – Lesní paseky a holiny
- X12 – Nálety pionýrských dřevin

Obr. 6: Vývoj lokality je patrný při porovnání s historickým leteckým snímkem (1953 a 2022, kontaminace.cenia.cz). Zřejmá je radikální změna biotopů. Pravidelně obhospodařované bezlesí s jasně ohraničenými lesními porosty, které zdejší louky obklopovaly, je dnes na podmáčených plochách zarostlé náletovými dřevinami. Bez dřevin zůstaly převážně travní porosty, které byly dříve z velké části pravděpodobně i zorněné.

4) Výsledky

Na lokalitě bylo v roce 2024 zaznamenáno **12 druhů rovnokřídlých**. Hojný je výskyt běžných lučních druhů mezofilních až vlhčích stanovišť jako je saranče vlhkomilná *Pseudochorthippus montanus* nebo saranče zlatavá *Chrysochraon dispar*. Naopak k vzácnějším druhům krátkostébelných sušších podhorských až horských luk patří kobylka hnědá *Decticus verrucivorus*, která však byla nalezena pouze v jednom jedinci a na lokalitě se tedy vyskytuje velmi vzácně. K méně běžným druhům v této oblasti patří kobylka křídlatá *Phaneroptera falcata*, která obývá spíše suchá stepní stanoviště, ale v posledních letech se silně šíří i do vyšších poloh.

Seznam zjištěných druhů rovnokřídlých (Orthoptera)

Taxon	§	CS	Výskyt
Ensifera – kobylky			
<i>Decticus verrucivorus</i> (Linnaeus, 1758) kobylka hnědá			2
<i>Phaneroptera falcata</i> (Poda, 1761) kobylka křídlatá			2
<i>Pholidoptera griseoptera</i> (De Geer, 1773) kobylka křovištní			1
<i>Roeseliana roeselii</i> (Hagenbach, 1822) kobylka luční			1
<i>Tettigonia cantans</i> (Fuessly, 1775) kobylka cvrčivá			2
<i>Tettigonia viridissima</i> (Linnaeus, 1758) kobylka zelená			1
Caelifera – saranče			
<i>Chorthippus biguttulus</i> (Linnaeus, 1758) saranče měnlivá			2
<i>Chorthippus dorsatus</i> (Zetterstedt, 1821) saranče luční			1
<i>Chrysochraon dispar</i> (Germar, 1834) saranče zlatavá			1
<i>Pseudochorthippus montanus</i> (Charpentier, 1825) saranče vlhkomilná			2
<i>Pseudochorthippus parallelus</i> (Zetterstedt, 1821) saranče obecná			2
<i>Tetrix tenuicornis</i> Sahlberg, 1891 marše tenkorohá			2

5) Literatura

- BÚ ČSAV, 1987: Regionálně fytogeografické členění ČSR. Mapa 1 : 600 000. – *Academia, Praha*.
- CULEK M. [ed], 2005: Biogeografické členění České republiky, II. díl. – *AOPK ČR, Praha: 1–590*.
- CULEK M., GRULICH V., LAŠTŮVKA Z. et DIVÍŠEK J., 2013: Biogeografické regiony České republiky. – *Masarykova univerzita, Brno: 1–447*.
- ČGS, 2012: Půdní mapa České republiky 1 : 50 000. – *Česká geologická služba, Praha*.
- ČGS, 2015: Geologická mapa České republiky 1 : 50 000. – *Česká geologická služba, Praha*.
- DEMEK J. et MACKOVIČIN P. [ed], 2006: Zeměpisný lexikon ČR. – 2. vyd., *AOPK ČR, Brno: 1–580*.
- EKRTOVÁ E., 2024: Cévnaté rostliny a vegetace lokality Na Skřivánku v k.ú. Jiřín v okrese Jihlava. – *Ms., depon. in: Pobočka České společnosti ornitologické na Vysočině, Jihlava, online: www.prirodavysociny.cz/pdf/NaSkrivanku-CevnateRostliny2024.pdf*.
- HÄRTEL H., LONČÁKOVÁ J. et HOŠEK M. [ed], 2009: Mapování biotopů v České republice: Východiska, výsledky, perspektivy. – 1. vyd., *Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha: 1–196*.
- HEJDA R., FARKAČ J. et CHOBOT K., 2017: Červený seznam ohrožených druhů České republiky: Bezobratlí. – *Příroda, 1–611*.
- CHYTRÝ M., 2020: Červený seznam biotopů České republiky. – *Příroda, Praha, 41: 1–172*.
- NEUHÄUSLOVÁ Z., MORAVEC J., CHYTRÝ M., SÁDLO J., RYBNÍČEK K., KOLBEK J. et JIRÁSEK J., 1997: Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky 1 : 500 000. – *Botanický ústav AV ČR, Průhonice*.
- QUITT E., 1971: Klimatické oblasti Československa. – *Geografický ústav ČSAV, Brno: 1–73*.
- Vyhláška MZe č. 83/1996 Sb., o zpracování oblastních plánů rozvoje lesů a o vymezení hospodářských souborů.
- Vyhláška MŽP č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

6) Fotodokumentace

Foto Vojtěch Kodet & Dana Kodetová

